

За да подхранва действителното самочувствие на управлението си, царят, а и локалните тракийски владетели ежегодно правят **ритуална обиколка** на подвластната им територия и на поданиците си.

Подобна практика, характерна за страните на Изтока и известна в чистия си вид в хетското общество, не е чужда на местната действителност. По този повод е важно съобщението На **Теопомп** за господаря на [одрисите Котис I](#): *На третия ден **Филип (II)** пристигнал в **Мокарсос**, място в **Тракия** с голяма гора, хубаво подредена и приятна за пребиваване, особено през лятото. То било едно от предпочитаните от Котис той обхождал страната си и, където виждал места сенчести с дървета и богати с води, построявал зали за пиршества (**хестиаториони**). И като посещавал всяко едно от тях, колкото пъти му се отдавало, принасял жертва на боговете [Athen. 12, 531e-532a].*

Древният автор е убеден в извършваната всяка година (най-вероятно през пролетта) царска обиколка (Ц. о.). Приемливо е да се допусне, че тракийските династи приемат пътешествието си на кон. В свещения преход те задължително са придружени от ударния конен отряд на аристократичния елит. В социален план обредният обход на владетеля проследява пътя на неговата еволюция, заедно с обществото. Обиколката му обединява в едно цяло космоса, обозначава четирите посоки на света и неговата хоризонтална структура, защото точно територията на държавата се възприема като ритуално изображение на вселената, отъждествявана с посетените за **жертвоприношения** места.

Трябва да се има предвид, че както одриската политическа организация, така и отделните *царства* изглежда не познават наличието на постоянен център (столица). Въпреки някои възражения в историографията, действително е по-правдоподобно да се мисли, че държави от типа на тракийските се управляват от онзи укрепен пункт, в който за момента престоюва монарха и е неуместно да се търси точно фиксирано седалище. Ядрото за възстановяване на Балканския и в частност на тракийския град остават временните резиденции на династите, т. нар. **тюрзиси** (кули), които обединяват както двореца и пункта, откъдето се ръководи страната, така и светилището, откъдето *царете-жреци* проповядват тайнствата в безсмъртието. Точно такива например, са залите за пиршества - хестиаторионите на Котис I, откъдето той осъществява политическите и религиозни пророчества на властта си.

От анализа не бива да се пропускат и надписаните съдове от Тракия, защото от една страна те посочват името на лицето, което ги е поръчало, а от друга - имената на временните и на укрепените резиденции на повелителите, в които функционират ателиета и работят майстори в системата на [царската икономика](#) и под прекия контрол на династическия дом и на хазната.

В съчетание с писмените извори пълният списък на тези едновременно и култови места по отношение на Одриската държава е следният: Кабиле, Мастейра, Дронгилион, Ергиске (с форма Аргиске - по горното течение на р. Агрианес), Мюртиске, Гейстой/ай (вероятно Гестистириум в района на Адрианопол), Беос (близо до късноантичните форми Беодизос и Бедизос), Апрос (възстановена тракийска форма от известното Апри, известно от императорската и късноантичната епохи), Кипсела, Ганос и Ганиада (областта на резиденцията), Дориск (по-късния Траянопол), Мокарсос, Хиерон орос, Хиерон тейхос, Серион тейхос, Саютаба (с възможна идентификация с късното Саюада при Афродизиас - между Кария и Енос).

Това е териториалното ядро на царството, което включва и Южна Странджа със северния бряг на Пропонтида, и района над Тракийския Херсонес и се разполага по перпендикуляра на реките Тонзос - Хеброс. Посочените места (укрепени резиденции, центрове) описват кривата на ежегодния ритуален маршрут на владетелите. В социално-политически план периодично осъществяваната Ц. о. потвърждава върховните и неограничени права над посочените земи, утвърждава законната собственост над тях.

Обхождането на територията има и чисто сакрален характер, тъй като линията на движението и нейното затваряне я отделят от всичко външно и, като я освещават, я предпазват от неподредения хаос. На религиозно-доктринално равнище чрез Ц. о. династите възпроизвеждат възраждането на природата, както и собственото си възраждане. По този начин се стимулира движението на космическите сили, смяната на годишните времена, раждането на сезоните. Но това е и една от формите на обновяването на царската власт, на периодичното ѝ подмладяване и реактуализиране.

Смисловото съдържание на Ц. о. се потвърждава и от някои митологични данни за Орфей. От Павзаний, например, се знае, че той успява да убеди сподвижниците си да го съпровождат *вскитанията му* из цялата страна - обстоятелство, което предизвиква кървавото отмъщение на жените и неговата гибел [*Paus.*] Не остава място за съмнение, че ежегодните *скитания* на този тракийски цар, жрец и бог са само повторение на обредния династически маршрут.

По всяка вероятност същата символика се развива и чрез изображенията върху монетите на тракийското племе **дерони** от края на VI докъм средата на V в. пр. Хр. Иконографската схема се свежда до представянето на двуколка, теглена от два вола, както и на **колесница** с впрегнати коне, в която седи мъж, облечен в дълъг хитон, с широкопола шапка на главата. Той замахва към впряга с камшик или с пръчка-остен. Стига човешката фигура да се схване като персонификация на царя, веднага се разбира, че от позицията на свещената си личност той обикаля страната си на колесница. По този начин се охранява и осветява собствения свят и се подновяват и зареждат с енергия управленческите възможности. Разбира се тук думата е за едно символично пътешествие на колесница, която се възприема като инсигния на власт, вследствие и на обичайната практика на източните суверени да пътуват на нея.

Възможно е владетелят от двуколката върху монетите на дероните да се изтълкува и в момент на отправянето си на ритуална оран, чиято символика между прочем, не е много по-различна от тази на Ц. о. От редица примери в индоевропейската митология е известно, че тя може да се извърши само от него и е **ценностно изпитание** за всеки претендент за престола. Заедно с това свещеният преход има задачата да стимулира плодородието, да осигури обилна реколта. Възраждането на силите в природата съвпадат с възстановената жизненост и прерогативи за господство. Ето защо царят е длъжен сам да извърши обредната оран. Нему принадлежи напрежението, предназначено да осигури благополучието на народ и държава.

В този вариант на сакрализиране на един свят, на посвещение и на обновяване на природните и на обществените, а също и на собствените сили и способности, непокътнато и консервативно се съхранява многопластовото смислово значение на ритуалното пътешествие. Въобще за древното съзнание всяко явление е логично да се мисли кръгообразно. Затова и обичайният обход, който затваря определено пространство и циклично се възобновява, съвпада с идеята за вечното възраждане, поради способността си за многократно и за редовно повторение.

□

Димитър Попов

Литература

Маразов, Ив. Царско знамение върху монети на дероните. - *Проблеми на изкуството*, 1978, № 2, 9-15.

□

□ [\[RP1\]](#) Линк-речник

□ [\[RP2\]](#) Линк към статията

□ [\[RP3\]](#) Към тези изброявания трябва да се сроят линкове към Език и към Топонимия

□ [\[F4\]](#) Номерация?

□ [\[RP5\]](#) Снимка на поне една от монетите

□ [\[F6\]](#) Ще се даде ли и литературата, посочена от Маразов?